

КАРПАТСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені Августина Волошина

НАУКОВИЙ ВІСНИК

КАРПАТСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені Августина Волошина

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 2, 2020

Ужгород – 2020

①НВ ①НВ ①НВ ①НВ ①НВ ①НВ ①НВ ①НВ ①НВ ①НВ

РЕЦЕНЗІЇ та ВІДГУКИ

=====

УДК 94 (477.87) «1938/1939»: 342

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА З ПОГЛЯДУ РОМАНА ОФІЦІНСЬКОГО

Василь МІЩАНИН,
доктор історичних наук, доцент
Ужгородського національного університету

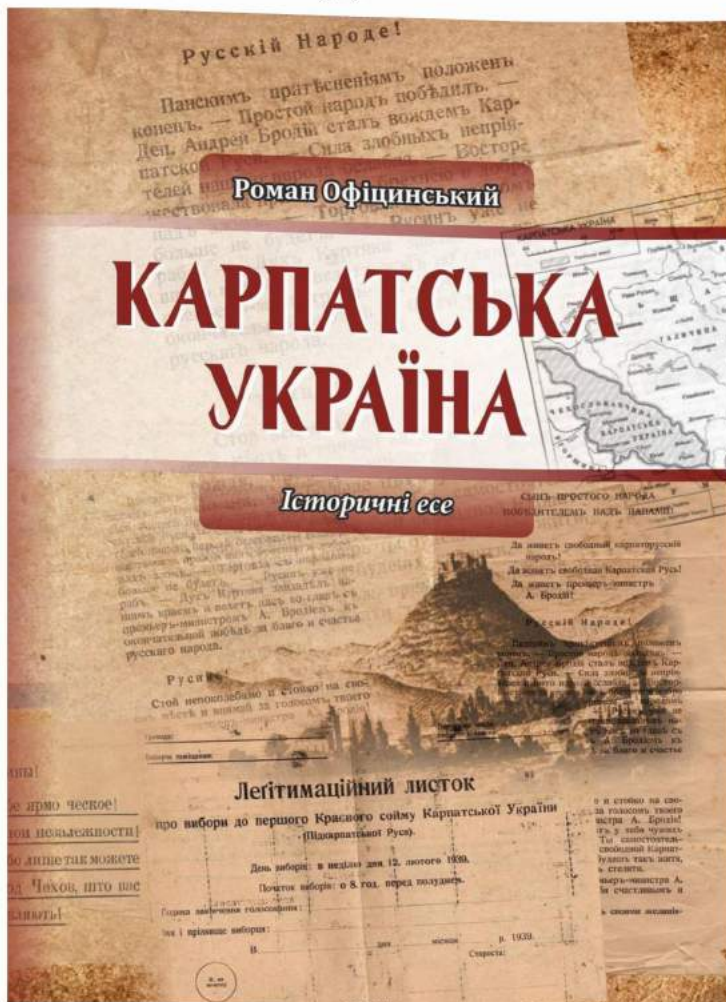
❖ *Офіцінський Роман. Карпатська Україна: Історичні есе / Національна спілка краєзнавців України; Карпатський університет імені Августина Волошина. Ужгород: ТИМРАНІ, 2020. 288 с.*

В Ужгороді побачила світ книжка доктора історичних наук, професора Романа Офіцінського, присвячена Карпатській Україні – яскравій сторінці Українського державотворення. Загалом учений три десятиліття скрупульозно вивчає зауважену проблематику. Наразі він поєднав жанром есе свої наукові, науково-популярні, публіцистичні статті та інтерв'ю.

"Карпатська Україна" Р. Офіцінського рекомендована до видання правлінням Національної спілки краєзнавців України (м. Київ) й Ученою радою Карпатського університету імені Августина Волошина (м. Ужгород).

Композиційно книжка має передмову, три частини, підсумки і додатки. У передмові «Чим приваблива Карпатська Україна?» автор пояснив, чому глибше зацікавився цим питанням ще 1990 року студентом історичного факультету Ужгородського державного університету, коли в радянській регіональній періодиці появилися контрверсивні публікації, зокрема про Августина Волошина.

У першій частині «Реконструкції» вміщено дев'ять наукових статей, що оприлюднювались, починаючи від 1994 року. Причому йдеться як про фактографічні нарративи з аспектами джерелознавчого характеру (наприклад, «Листівки часу Карпатської України» чи «Дипломатичні зусилля уряду Карпатської України в екзилі»), так й історико-теоретичні праці (як-от: «Українська точка відліку Другої світової війни» або ж «Актуальне про угорську агресію на Закарпаття (1938–1944)»).

У циклі праць, що склали другу частину «Відлуння» ретельно відбито відображення подій в Карпатській Україні в мемуаристиці (на прикладі книжки «Карпатська Україна. Спомини й переживання» Володимира Бірчака 1940 року), художній літературі, народних переказах, екскурсознавстві (розроблено маршрут «Меморіали героям Карпатської України»), дисертаціях.

У третій частині «Інтерв'ю» подано тексти розмов із Р. Офіцинським, зокрема і журналістів усеукраїнських видань – газети «День» (інтерв'ю під назвою «Гарячий листопад у долі Закарпаття» від 21 грудня 2012 року) та «Історичної правди», дочірнього проекту інтернет-видання «Українська правда» («З Карпатської України для нас почалася Друга світова», 15 березня 2013 року).

Завершують пропоновану книжку додатки, де вміщено й тематичний

бібліографічний покажчик. У карпатоукраїнознавчому доробку Р. Офіцинського бачимо й 32 наукові та науково-популярні публікації, 16 інтерв'ю для радіо, телебачення, інтернет-видань і друкованої періодики, 18 виступів на наукових форумах, керівництво трьома дисертантами, що теж досліджували окремі аспекти історії Карпатської України.

У книжці «Карпатська Україна» Р. Офіцинського розміщено близько двох десятків оригінальних документів (листи, листівки, телеграми, карти, меморандуми, літопис), що зберігаються в Державному архіві Закарпатської області, Військово-історичному архіві Румунії, Політичному архіві міністерства закордонних справ Німеччини, приватних колекціях. Так, листівками, що поширювалися в Карпатській Україні, оформлено обкладинку книжку, про яку мовимо.

Уважно ознайомившись із «Карпатською Україною» Романа Офіцинського, привернемо насамперед увагу до семи її наскрізних положень, важливих із нашої точки зору в контексті сучасних бачень минулого.

Перше. Закарпаття 1938–1939 років було перехрестям інтересів щонайменше дев'яти держав: Чехословаччини, Великобританії, Франції, Німеччини, Італії, Угорщини, Польщі, Румунії, СРСР.

Друге. Угорщина анексувала Карпатську Україну в два етапи: частину території в листопаді 1938 року за Віденським арбітражем, решту – в березні-липні 1939 року внаслідок військового вторгнення. Проте цю анексію не визнали країни-творці повоєнної політичної карти світу.

Третє. Історія незалежної Карпатської України тривала п'ять днів – від 14 до 18 березня 1939 року, коли Угорщина окупувала всю її територію. Причому до 30 квітня в Хусті офіційно діяла Українська евакуаційна комісія, а процедуру анексії Карпатської України завершено в липні того ж року.

Четверте. Окупація та анексія Карпатської України слугує українською точкою відліку Другої світової війни.

П'яте. Із весни 1939 року на Закарпатті ведуть відлік масові репресії, котрі тільки посилюються з приходом радянської армії восени 1944 року.

Шосте. Через пасивність української верхівки у відстоюванні національних інтересів досі не розслідуються масові злочини проти людяності в Карпатській Україні, скоєні сусідніми державами, включно з позасудовими розстрілами на карпатських перевалах.

Сьоме. Карпатська Україна дуже слабо представлена у загальноосвітніх українських підручниках, що збіднює загальне розуміння як української історії, так і представлення цього важливого регіону. Проте в підручнику для 10 класу («Історія: Україна і світ» М. Мудрого, О. Аркуші 2018 року) в одному реченні «На виборах до сейму Карпатської України, які відбулися в лютому 1939 року, майже всі депутатські місця здобули прихильники УНО» аж три неточності.

Адже: 1) крайовий парламент офіційно називали не «сейм» (як у Польщі), а «сойм»; 2) не «майже всі», а «всі депутатські місця здобули», до того ж, 3) не «прихильники УНО», а кандидати-висуванці «Українського національного об'єднання і народностевих груп [національних меншин]».

Нагадаємо насамкінець, що Роман Офіцинський – автор низки резонансних публікацій з історії України. Приміром, у «Historians.in.ua» 28 листопада 2019 року побачила його дискусійна стаття «Коли завершилась Друга світова війна в Україні?»

Вперше опубліковано: Міщанин В. Карпатська Україна з погляду Романа Офіцинського. *Historians.in.ua.* 2020. 30 квітня.